

STORTINGET

Innst. 216 S

(2021–2022)

Innstilling til Stortinget
fra energi- og miljøkomiteen

Dokument 8:3 S (2021–2022) og Dokument 8:38 S (2021–2022)

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sofie Marhaug og Bjørnar Moxnes om å bremse krafteksport og Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Hans Andreas Limi, Marius Arion Nilsen og Frank Edvard Sve om å innføre begrensning på krafteksport for å ivareta norsk beredskap og forsyningssikkerhet

Til Stortinget

Bakgrunn

I Dokument 8:3 S (2021–2022) fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen benytte seg av de mekanismene som ligger i inngåtte avtaler om strømutveksling, til å begrense krafteksporten for å holde strømprisene nede og unngå at fyllingsgraden i vannmagasinene synker ytterligere.
2. Stortinget ber regjeringen utsette oppstart av normal drift av eksportkabelen North Sea Link inntil det er oppnådd normal fyllingsgrad i vannmagasinene.
3. Stortinget ber regjeringen avvise søknaden som ligger på vent i departementet, om å bygge eksportkabelen NorthConnect.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

I Dokument 8:38 S (2021–2022) fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen umiddelbart vektlegge norsk nasjonal forsyningssikkerhet i system for utveksling av kraft mellom land og etablere et system hvor netto krafteksport stanses når magasinfyllingen er vesentlig lavere enn normalt.
2. Stortinget ber regjeringen umiddelbart starte arbeidet med å gå gjennom samtlige av Statnetts kontrakter for kjøp og salg av kraft til utlandet, med formål om å begrense krafteksporten frem til april 2022, og innen 15. desember 2021 komme tilbake til Stortinget med en redegjørelse om prosessen.
3. Stortinget ber regjeringen umiddelbart utrede mulighetene for å innføre en avgift på eksportkraft, der statlige merinntekter fra en slik avgift skal øremerkes reduksjon i elavgiften og mva. på strømforbruk, og innen 15. desember 2021 komme tilbake til Stortinget med en redegjørelse om prosessen.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Mani Hussaini, Tom Kalsås, Stein Erik Lauvås, Linda Monsen Merkesdal og lederen Marianne Sivertsen Næss, fra Høyre, Nikolai Astrup, Lise-May Sæle, Bård Ludvig Thorheim og Mathilde Tybring-Gjedde, fra Senterpartiet, Siv Mossleth, Ole André Myhrvold og Gro-Anita Mykjåland, fra Fremskrittspartiet, Terje

Halleland og Marius Arion Nilsen, fra Sosialistisk Venstreparti, Lars Haltbrekken og Kim Thoresen-Vestre, fra Rødt, Sofie Marhaug, fra Venstre, Ola Elvestuen, fra Miljøpartiet De Grønne, Une Bastholm og fra Kristelig Folkeparti, Kjell Ingolf Ropstad, viser til de to representantforslagene. Komiteen har besluttet å behandle de to representantforslagene i én felles innstilling.

Komiteen viser til svarbrev til Stortinget datert 10. desember 2021 fra statsråd Marte Mjøs Persen vedrørende Representantforslag 38 S (2021–2022) om å innføre begrensning på krafteksport for å ivareta norsk beredskap og forsyningssikkerhet.

Komiteen viser også til svarbrev til Stortinget datert 29. oktober 2021 fra statsråd Marte Mjøs Persen vedrørende Representantforslag 3 S (2021–2022) om å bremse krafteksport.

Komiteen viser videre til krisepakker vedtatt i Stortinget denne vinteren for å begrense strømkostnadene for norske husholdninger, landbruket og frivillige organisasjoner, og mener det er riktig å kompensere for de ekstraordinært høye strømprisene som har vedvart gjennom høsten og vinteren.

Komiteen viser også til at det norske kraftsystemet i flere tiår har vært tilknyttet landene rundt oss. Komiteen mener samtidig både mellomlandsforbindelsers priseffekt og bidrag til forsyningssikkerhet bør være belyst ved avgjørelser om eventuelle nye forbindelser til Norges naboland.

Komiteen understreker at utlandsforbindelser er nødvendige for å sikre forsyningssikkerhet i år med lite nedbør og tilsig, og en begrensning av handelen gjennom eksisterende utlandsforbindelser vil medføre en risiko for at Norge ikke er sikret tilgang på import av kraft i situasjoner der det kan være nødvendig.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt, viser til at en eksportavgift på kraft vil medføre dobbeltbeskatning på forbruk av elektrisk kraft i våre naboland som har egne forbruksavgifter på elektrisitet, deriblant Danmark og Sverige, og anser en eksportavgift på kraft som uforenelig med EØS-avtalen.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti viser til at vinterens høye strømpriser er en stor utfordring for mange husholdninger, bedrifter og frivillige lag og foreninger, og mener det er helt nødvendig at staten stiller opp med støtteordninger for å avhjelpe situasjonen inntil den normaliseres. Disse medlemmer viser til at regjeringen så langt har vært helt avvisende til å hjel-

pe bedrifter som sliter, med unntak av landbruket og veksthusnæringen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti, viser til at høye gasspriser er hovedårsaken til de høye strømprisene i Norge nå. Prisene på termisk energi og de nordiske systemprisene har korrelert i svært mange år, med unntak av år med unormal hydrologisk balanse. I annet halvår 2021 leverte Gazprom drøyt 40 pst. mindre gass til Europa enn normalt ved å stanse leveransene til spotmarkedet for gass. Dette bidro til at gassprisene i Europa var nesten ni ganger høyere enn normalt i desember 2021, noe som påvirket prisene på strøm i det nordiske markedet. I kjølvannet av Russlands invasjon av Ukraina har prisene nådd nye rekordnivåer, og energisituasjonen i Europa vil antakelig være krevende i lang tid. EU ønsker å bli uavhengig av russiske gassleveranser, og flere land vil nå forsere energiomstillingen og bygge ut mer fornybar energi i raskt tempo. Dette vil imidlertid ta tid.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Miljøpartiet De Grønne viser videre til en studie fra Statnett, publisert 17. mars 2022, som analyserer virkningene på strømprisene av mellomlandsforbindelsene til Tyskland og England. Statnett finner at prisvirkningen av disse to kablene utgjør rundt 10 pst. av de uvanlig høye strømprisene siden høsten 2021. Strømprisene ville med andre ord ha vært rekordhøye også uten disse kablene. Statnett understreker at gassprisen er den viktigste driveren for ekstrempreisene vi opplever nå.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Miljøpartiet De Grønne viser til at ingen av representantforslagene bidrar til å gjøre noe med årsakene til de høye kraftprisene. I stedet kan forslagene bidra til å forsterke utfordringene eller skape nye problemer. Disse medlemmer er enige i at nasjonal forsyningssikkerhet er et viktig premiss for det norske kraftsystemet, og legger til grunn at regjeringen og fagmyndigheter fortløpende gjør vurderinger av dette. Disse medlemmer mener imidlertid at forslagene som fremmes, verken vil gi lavere strømpris eller økt forsyningssikkerhet. Dersom forslagene skulle bli vedtatt, kan det medføre at Norge ikke får importert kraft i henhold til våre behov i tørre år, noe som vil svekke forsyningssikkerheten og føre til høyere priser.

Disse medlemmer viser videre til forslaget om å utrede mulighetene for å innføre en avgift på eksportkraft. Disse medlemmer mener den eneste realistiske måten å innføre en slik avgift på dagens kraftsystem, vil være å innføre en generell produksjonsavgift. Disse

medlemmer mener dette vil bidra til å øke kraftprisene i Norge, og til syvende og sist vil det dermed være forbrukerne som må betale en høyere pris.

Disse medlemmer mener det er all grunn til å gjennomgå kraftsystemet for å vurdere om det er behov for endringer i lys av ekstrempriene vi har opplevd denne vinteren. Disse medlemmer mener imidlertid at kraftsystemet er et såpass stort og omfattende system at endringer må være begrunnet i grundige, faglige vurderinger der konsekvensene er godt belyst. Disse medlemmer viser videre til at regjeringen har ned satt en energikommisjon for å gi råd om disse spørsmålene, og at det parallelt skal gjøres en vurdering av årsakene til de høye prisene i vinter. Det er viktig at regjeringen raskt kommer tilbake til Stortinget med resultatene av disse arbeidene.

Disse medlemmer viser imidlertid til at det er bred faglig enighet om at Norge må produsere mer kraft de neste årene, og at det vil bidra til lavere priser, større industrielle ringvirkninger og nødvendig grønn omlegging av norsk økonomi.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti mener satsing på havvind, solenergi, landvind og oppgradering av eksisterende vannkraft må forseres, og imøteser en mer effektiv og ambisiøs satsing på ny fornybar energi fra regjeringens side.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti viser til at krigen i Ukraina understreker betydningen av norsk gass i den europeiske energiforsyningen, og at det må vurderes tiltak for å opprettholde og øke gass-eksporten de neste årene.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at rekordhøye energipriser i Europa i det siste året har bidratt til ekstraordinært høye kraftpriser i Norge. Det er mange faktorer som påvirker den norske og også den europeiske kraftprisen. Disse medlemmer viser til at Norge har et fornybart og væravhengig kraftsystem som gjør at produksjon og forbruk varierer mellom sesonger, uker og dager. Dette gjelder også kraftprisene. Prissmitten fra utlandet vil også variere avhengig av vær-situasjon og forhold i det europeiske kraftmarkedet. I perioder vil Norge importere rimeligere kraft fra utlandet. Det er derfor vanskelig å gi et konkret tall på hvor mye ny kraftproduksjon som må til for å eliminere prissmitten.

Disse medlemmer viser til at regjeringen nå vil gjennomføre flere utredninger som omhandler kraftmarkedets funksjonsmåte. Disse medlemmer har merket seg at regjeringen blant annet vil gå gjennom kraftsituasjonen i 2021–2022, der virkninger av utenlandskabler og virkninger for forbrukere og norsk øko-

nomi av høye kraftpriser er blant temaene som skal utredes. I tillegg har disse medlemmer merket seg at regjeringen også vil gjøre vurderinger av risiko for liknende situasjoner kommende år.

Disse medlemmer viser til at regjeringen har satt ned en energikommisjon som skal kartlegge energibehovene og foreslå økt energiproduksjon, med mål om at Norge fortsatt skal ha overskuddsproduksjon av kraft, og at norsk industri og norske strømkunder fortsatt skal ha rikelig tilgang på fornybar kraft.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til sin begrunnelse i Representantforslag 38 S (2021–2022) om å innføre begrensning på krafteksport for å ivareta norsk beredskap og forsynings-sikkerhet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Rødt, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til at lave strømpriser og god forsynings-sikkerhet har vært svært viktig for velferden til norske husholdninger og for verdiskaping i kraftforedlende industri. Energiressursene har vært et viktig grunnlag for sysselsetting og verdiskaping over hele landet, og flertallet er opptatt å ivareta dette også i fremtiden. Flertallet mener utviklingen av kraftsystemet må fortsette, slik at Norges energisystem også i fremtiden kan fremstå som attraktivt og som en konkurransefordel for kraftforedlende industri, næringsliv og husholdninger.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til høringsinnspillene og vil som flere av dem viser til, understreke at fornybar kraft skal være et viktig konkurransefortrinn for norsk industri, og at den siste tiden særlig har vist at kraftpolitikk er Norges viktigste industripolitikk.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Rødt vil også vise til høringsinnspillene som påpeker at norsk industri trenger lavere kraftpriser enn våre naboland for å kompensere for et høyere prisnivå på andre innsatsfaktorer. For disse bedriftene er det avgjørende både å opprettholde et kraftoverskudd i Norge og å bevare flaskehalser som begrenser eksporten av norsk kraft til utlandet, slik det har vært i Norge siden før man begynte med elektrifisering.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener derfor det er viktig å øke produksjonen av norsk kraft, og viser til sine tidligere forslag om endringer av vannkraftbeskatningen og mulighet til å foreta utbygginger i vernede vassdrag.

Disse medlemmer viser til at det i Norge snakkes mest om at økt behov for fornybar energi skal løses med produksjon av havvind. Havvind har i dag en høyere pris enn annen fornybar kraft, som vannkraft, og det vil den ha i lang tid fremover. Disse medlemmer vil påpeke at industrien har behov for rikelig og rimelig fornybar kraft om vi skal sikre både gamle og nye arbeidsplasser.

Disse medlemmer vil også i denne sammenheng vise til representantforslaget som representanter fra Fremskrittspartiet har fremmet, om at elektrifisering av sokkelen ikke bør skje med bruk av kraft fra land, da dette er en utfordring for hvor mye kraft vil ha tilgjengelig. Disse medlemmer viser til at det kan gi en situasjon hvor vi i regioner ikke har tilgjengelig kraft til å utvikle annen industri.

Disse medlemmer viser til at Fremskrittspartiets intensjon er å legge til rette for økt produksjon av kraft til en rimelig pris for norske husholdninger og norsk industri, og at dette samtidig gir arbeidsplasser i Norge.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Kristelig Folkeparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede hvilke muligheter som ligger i inngåtte avtaler om strømutveksling, til å begrense krafteksporten i perioder hvor fyllingsgraden er vesentlig lavere enn normalt.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti viser til at energisituasjonen i Europa er svært alvorlig, og at Russland tilsynelatende har opptrådd med viten og vilje for å destabilisere europeiske lands politikk gjennom tilbakehold av gass, som en opptakt til invasjonen av Ukraina. Det bør tas initiativ til å hjelpe europeiske land med omstilling fra russisk gass, for eksempel gjennom en satsing på energieffektivisering. Disse medlemmer mener også at det i denne ustabile situasjonen ikke bør tas initiativ nå som kan føre til en mer anstrengt kraftsituasjon i EU.

Disse medlemmer mener at Norge og norsk vannkraft spiller en rolle for omlegging fra fossil elektrisetsproduksjon til fornybar i andre europeiske land ved at vi kan levere balansekraft til mer ustabil vindkraft, men som Meld. St. 36 (2020–2021) s. 57 slår fast, er den regulerbare vannkraften ikke ubegrenset. Statnett har beregnet at i 2040 vil regulerbar effekt i det i nordiske systemet være 61 GW, inkludert kjernekraft, kullkraft, gasskraft og biokraft, mens uregulerbar effekt vil være 112 GW. Det er likevel ikke en motsetning mellom å bidra til balansering av energisystemer og å få større kontroll over eksporten, hindre full prissmitte og ivareta forsyningssikkerheten. Det er heller ingenting som tilsier at kommersiell inntjening på bruk av utvekslingskab-

ler ikke skal kunne reforhandles dersom kostnaden for samfunnet blir for stor, slik vi har sett at den kan bli i år.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt vil også peke på de negative sidene hyppig effektkjøring kan ha på livet i vassdragene. Stadig raske fyllinger, og nedtappinger, er et miljøproblem som er vanskelig for fisk og andre organismer å tilpasse seg.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Kristelig Folkeparti viser til at det er ulike forslag til hvordan eksporten kan reguleres, og ulike oppfatninger om konsekvenser av ulike reguleringer. Det er derfor viktig å få utredet ulike forslag for å se hva som har best effekt.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede å opprette et eget prisområde rundt de strømkablene som kan kontrolleres, og regulere prisen i dette området opp for å møte prisene i utlandet, for å sørge for at vi ikke eksporterer når prisene i Norge er høye og magasinene er for lave, og presser prisene ned i Norge.»

«Stortinget ber regjeringen utrede et økt minstekrav til fyllingsgraden i vannmagasinene ut over dagens krav. Utredningen skal inneholde en vurdering av ulike krav til fyllingsgrad med henblikk på medianen for de ulike magasinene, betydning for strømprisene gjennom året, effekt på kraftproduksjon og flomsikring, fordelingseffekt av inntekt mellom produsenter og virkning-er for forsyningssikkerhet.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen om å ta initiativ til å reforhandle avtalene for kablene North Sea Link, NorNed og NordLink om fordeling av inntekt fra kablene og fordele gevinsten til sluttbrukerne over nettariffen når det er aktuelt.»

«Stortinget ber regjeringen utrede å sette av en større del enn i dag av innenlands kraftproduksjon til effektregulering av eget forbruk.»

«Stortinget ber regjeringen utrede innføring av en eksportavgift på kraft, konsekvensene av dette og hva merinntektene skal gå til.»

Komiteens medlem fra Rødt mener at strømkompensasjonen denne vinteren ikke har vært tilstrekkelig for å løse utfordringene med vedvarende høye strømpriser. En viktig årsak til de høye prisene er tettere tilknytning til nye og store prisområder i Europa, som Nederland, Tyskland og England. De to nye ut-

landskablene NordLink til Tyskland og North Sea Link til England ble begge satt i drift i 2021. Statistikk fra i fjor, 2021, viser at Nederland (NorNed, 2007), Tyskland (NordLink, 2021) og England (North Sea Link, 2021) i overveiende grad fungerer som eksportforbindelser. Ser man på tallene fra i fjor, var det 86,7 pst. eksport i nederlands-kabelen, 79,3 pst. eksport i tysklands-kabelen og 97,2 pst. i englands-kabelen. Dette medlem understreker at North Sea Link (som fungerer som en ren eksportkabel) på dette tidspunktet ennå ikke hadde full kapasitet, og vil advare mot å sette kabelen i full drift.

Dette medlem er tilhenger av gjensidig kraftutveksling. Norge har hatt kraftutveksling med utlandet siden 1960-tallet og har i dag 17 utlandskabler. Dette medlem er derimot motstander av en utvikling med stadig mer ensidig eksport til dyre prisområder, særlig i perioder med høye priser og stramme vannmagasiner, og mindre grad av gjensidig utveksling. Dette medlem viser til uttalelser fra Arild Tanem, leder for energidisponering i Statkraft, som sier til NRK 3. januar 2022 at de «disponerer vannkraften for å få høyest verdi over tid». Profittmaksimering blir med andre ord viktigere enn forsvarlige priser for kundene. For å bøte på ubalansen med stramme magasiner og høye priser mener dette medlem at det er nødvendig å regulere eksporten strengere.

Dette medlem viser til at EØS-avtalens artikkel 112 åpner for strengere regulering dersom det oppstår alvorlige økonomiske, samfunnsmessige eller miljømessige vanskeligheter. Videre viser dette medlem til at konsesjonsavtalene for flere av utlandskablene har et eget avtalepunkt om at vilkårene kan endres ut ifra «allmenne hensyn». Når forsyningssikkerheten blir kritisk, slik vi ser med den stramme situasjonen for fyllingsgraden i magasinene, mener dette medlem at det er grunn til å reforhandle konsesjonsavtalene for å regulere eksporten strengere og blant annet stille strengere krav til fyllingsgraden i vannmagasinene.

I Hurdalsplattformen fastslår regjeringen at det ikke skal bygges flere utlandskabler i denne perioden. Dette medlem viser til at søknaden om å bygge utlandskabel til Skottland ikke er avslått, men stilt i bero. Selv om den sittende regjeringen ikke skulle godkjenne søknaden i denne perioden, er det fremdeles mulig å godkjenne søknaden for en ny regjering. Dersom regjeringen derimot avslår søknaden, vil den ikke kunne innvilges på et senere tidspunkt fordi den da vil behandles etter nye og oppdaterte vilkår. Dette medlem vil derfor understreke behovet for å avslå NorthConnect-søknaden i inneværende periode.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til høringsinnspill fra Elkem ASA. Der understrekes behovet for billig, fornybar strøm til prosessindustrien – som i dag sysselsetter

rundt 25 000 mennesker i hele landet. Eksport av avanserte, bearbejdede produkter kan skape langt høyere verdi i handelen med utlandet enn simpelt salg av kraft. Det er også bra med god tilgang på fornybar kraft, med lavt nettap, for den kraftforedlende industrien i et klimaperspektiv. Med vedvarende høye strømpriser som følge av prissmitte vil også den kraftforedlende industrien få problemer når langtidskontraktene skal reforhandles. Mindre bedrifter sliter allerede.

Disse medlemmer viser til at regjeringen har gitt uttrykk for at de ønsker å se på handlingsrommet for å motvirke situasjoner lik den vi har sett i det siste, hvor det er ren eksport i utenlandsforbindelsene til kontinentet og Storbritannia i perioder med lav magasin-fylling. Både uttrykkene «dialog» (olje- og energiminister Terje Aasland, Nationen 11. mars 2021) og «reforhandling» (finansminister Trygve Slagsvold Vedum, Nationen 29. desember 2021) har blitt brukt i denne sammenheng, noe som har skapt usikkerhet om hva regjeringen gjør for å undersøke, og eventuelt utvide, handlingsrommet i avtalene. Disse medlemmer mener det er behov for en avklaring av hva som faktisk har blitt gjort, og hva som har kommet ut av dette.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen forhandle med EU og Storbritannia med mål om å sikre at man unngår lange perioder med ren krafteksport i perioder med lav magasin-fylling.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Miljøpartiet De Grønne viser til at det i høst og i vinter har vært ekstraordinært høye strømpriser i Sør-Norge og i Europa. Dette skyldes flere faktorer, deriblant lav fyllingsgrad i norske vannmagasiner på grunn av mindre nedbør enn normalt og en kald vinter i 2021, høye gasspriser i Europa og høye kvotepriser på CO₂. Russlands angrep på Ukraina har ført til ytterligere økninger i gassprisene.

Disse medlemmer viser til at Europa står i en ekstremt utfordrende situasjon etter Russlands angrep. Europa har satt seg som mål å redusere importen av russisk gass med 2/3 innen utgangen av året, samtidig som de øker tempoet i overgangen til fossilfri energibruk.

Komiteens medlemmer fra Venstre og Miljøpartiet De Grønne viser til at Norge må bidra til Europas innsats for å bli fossilfri, ikke det motsatte, som foreslås av Rødt og Fremskrittspartiet. Disse medlemmer viser til at det ikke bare er usolidarisk å foreslå eksportbegrensninger på fornybar kraft i en situasjon hvor Europa opplever skyhøye energi- og strømpriser som følge av Russlands angrep på Ukraina, men at en slik politikk også vil føre til økte strømpriser for norske husholdninger. Disse medlemmer viser i

den forbindelse til Statkrafts høringsinnspill, som viser til en studie gjennomført av Sintef, hvor det dokumenteres at eksportbegrensninger eller krav til minimumsbeholdning i magasinene vil føre til høyere priser over tid i Norge.

Disse medlemmer viser til at både i solidaritet med Europa og ut ifra nasjonale interesser knyttet til strømpris bør Norge istedenfor å redusere eksport av norsk vannkraft til Europa bidra til å hjelpe Europas satsing på å bli uavhengig av fossil energi.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Miljøpartiet De Grønne fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen ta initiativ til et langsiktig forpliktende energisamarbeid med EU for å bidra til EUs planer for en raskere omstilling bort fra fossil energi.»

Komiteens medlemmer fra Venstre og Miljøpartiet De Grønne fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen bedre overføringskapasiteten for kraft mellom Norge og Europa for å sikre Europas overgang til et fornybart energisystem, blant annet gjennom å tillate hybridkabler ved utbygging av Sørlege Nordsjø 2.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til at de siste utenlandskablene mellom Norge og Storbritannia og Tyskland har gitt en mye større utvekslingskapasitet. Dette bidrar til å gjøre norsk kraft og prisnivå mye mer eksponert for endringer i markedet i Europa og derigjennom gjøre prisen på norsk fornybar kraft høyere når prisen på fossil energi stiger. Disse medlemmer viser også til at utvekslingskapasiteten i det siste har økt enda mer, som følge av at North Sea Link har begynt å gå for full kapasitet.

Dette medlem viser til at det er nødvendig for Norge å bidra til Europas innsats for å bli mindre avhengig av Russland og fossil energi. Disse medlemmer vil likevel vise til at det finnes flere områder hvor Norge kan bidra, som ikke gjør det norske kraftmarkedet like sårbart for høye strømpriser på kontinentet. Blant annet nevner IEA i sin tipunkts plan for mindre avhengighet av Russland fra 3. mars en storstilt satsing på energi-effektivisering, varmepumper og andre strømsparings tiltak. Her burde Norge gå foran i en satsing internasjonalt med økonomiske bidrag. Dette er tiltak som det er rimelig å regne med at er raskere å sette i gang enn f.eks. storstilt vindkraftutbygging.

Disse medlemmer mener at det bør være et mål i næringspolitikken å satse på eksport av bearbeidede

varer, ikke råvarer. Norge eksporterer varer verden trenger, og store deler av industrien er avhengig av langtidskontrakter på rimelig strøm for å kunne konkurrere. Prissmitte fra utlandet er en trussel mot dette.

Disse medlemmer viser til at Norge har en høy utvekslingskapasitet sammenlignet med andre land og en mye høyere kapasitet ut av Norden enn våre naboland Sverige og Finland. Dette kan gjøre oss mer sårbare ved voksende priser i Europa, og det bør derfor være reguleringer i disse avtalene som sikrer begrensninger særlig i situasjoner med lav magasinfylld. Dette trenger ikke komme i konflikt med energisikkerheten, som har vært god i Norge siden før de siste utenlandskablene ut av Norden kom.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Kristelig Folkeparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen utrede hvilke muligheter som ligger i inngåtte avtaler om strømutveksling, til å begrense krafteksporten i perioder hvor fyllingsgraden er vesentlig lavere enn normalt.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Kristelig Folkeparti:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen utrede å opprette et eget prisområde rundt de strømkablene som kan kontrolleres, og regulere prisen i dette området opp for å møte prisene i utlandet, for å sørge for at vi ikke eksporterer når prisene i Norge er høye og magasinene er for lave, og presser prisene ned i Norge.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen utrede et økt minstekrav til fyllingsgraden i vannmagasinene ut over dagens krav. Utredningen skal inneholde en vurdering av ulike krav til fyllingsgrad med henblikk på medianen for de ulike magasinene, betydning for strømprisene gjennom året, effekt på kraftproduksjon og flomsikring, fordelingseffekt av inntekt mellom produsenter og virkninger for forsyningssikkerhet.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt:

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen om å ta initiativ til å reforhandle avtalene for kablene North Sea Link, NorNed og NordLink om fordeling av inntekt fra kablene og fordele gevinsten til sluttbrukerne over nett tariffen når det er aktuelt.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen utrede å sette av en større del enn i dag av innenlands kraftproduksjon til effektregulering av eget forbruk.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen utrede innføring av en eksportavgift på kraft, konsekvensene av dette og hva merinntektene skal gå til.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen forhandle med EU og Storbritannia med mål om å sikre at man unngår lange perioder med ren krafteksport i perioder med lav magasinbefylling.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Miljøpartiet De Grønne:*Forslag 8*

Stortinget ber regjeringen ta initiativ til et langsiktig forpliktende energisamarbeid med EU for å bidra til EUs planer for en raskere omstilling bort fra fossil energi.

Forslag fra Venstre og Miljøpartiet De Grønne:*Forslag 9*

Stortinget ber regjeringen bedre overføringskapasiteten for kraft mellom Norge og Europa for å sikre Europas overgang til et fornybart energisystem, blant annet gjennom å tillate hybridkabler ved utbygging av Sørlege Nordsjø 2.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding I fremmes av medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Miljøpartiet De Grønne.

Komiteens tilråding II fremmes av medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Miljøpartiet De Grønne.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslagene og rå Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

I

Dokument 8:3 S (2021–2022) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sofie Marhaug og Bjørnar Moxnes om å bremse krafteksport – vedtas ikke.

II

Dokument 8:38 S (2021–2022) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Hans Andreas Limi, Marius Arion Nilsen og Frank Edvard Sve om å innføre begrensning på krafteksport for å ivareta norsk beredskap og forsyningssikkerhet – vedtas ikke.

Oslo, i energi- og miljøkomiteen, den 24. mars 2022

Marianne Sivertsen Næss

leder

Ola Elvestuen

ordfører

**DET KONGELIGE
OLJE- OG ENERGIDEPARTEMENT**

Statsråden

Stortinget - Energi- og miljøkomiteen

0026 OSLO

Deres ref

Vår ref
21/1963-

Dato
29. oktober 2021

Representantforslag 3 S (2021-2022) om å bremse krafteksport

Jeg viser til brev fra Stortinget av 21. oktober 2021 vedlagt representantforslag 3 S (2021-2022) fra stortingsrepresentantene Sofie Marhaug og Bjørnar Moxnes. Representantene fremmer følgende forslag:

- "1. Stortinget ber regjeringen benytte seg av de mekanismene som ligger i inngåtte avtaler om strømutveksling, til å begrense krafteksporten for å holde strømprisene nede og unngå at fyllingsgraden i vannmagasinene synker ytterligere.*
- 2. Stortinget ber regjeringen utsette oppstart av normal drift av eksportkabelen North Sea Link inntil det er oppnådd normal fyllingsgrad i vannmagasinene.*
- 3. Stortinget ber regjeringen avvise søknaden som ligger på vent i departementet, om å bygge eksportkabelen North Connect."*

Tilgang på ren og rimelig kraft har i årtier vært den norske industriens fremste konkurransefortrinn. Hurdalspalsplattformen sier at vi må sikre at norske naturressurser, herunder rimelig fornybar kraft, forblir et slikt konkurransefortrinn. Vi sier også at vi ikke vil godkjenne nye mellomlandsforbindelser til utlandet i denne stortingsperioden.

Jeg er også opptatt av å ta grep for å dempe de høye strømkostnadene vi nå ser for norske forbrukere. Regjeringen vurderer ulike måter dette kan gjøres på. Vi har allerede foreslått å øke bevilgningen til bostøtte i 2021, for å dekke en ekstraordinær utbetaling til mottakerne i de delene av landet med høyest strømpriser.

Det norske kraftsystemet har i flere tiår vært knyttet til landene omkring oss. Av Hurdalsplattformen kommer det fram at vi mener det nå er fornuftig å utrede hvordan norsk krafteksport påvirker norsk forsyningssikkerhet og norske strømpriser, og hvilke konkrete tiltak som kan bidra til å sikre at norsk fornybar kraft forblir et konkurransefortrinn for norsk industri.

Å begrense handelen over utenlandsforbindelsene, slik forslagsstillerne foreslår, vil innebære et brudd med gjeldende praksis og også være i strid med våre internasjonale forpliktelser. Krafthandel over landegrensene reguleres blant annet av EØS-avtalen, frihandelsavtalen mellom EØS/EFTA-landene og Storbritannia og den bilaterale krafthandelsavtalen mellom Norge og Storbritannia. Statnett og deres partnere på utenlandsforbindelsene har i tillegg egne avtaler om krafthandelen. Det er nærmere regler som skal legges til rette for en effektiv og sikker krafthandel mellom landene. Handel skal skje etter prissignaler slik at kraften flyter dit den til enhver tid trengs mest. Å begrense handelen over utenlandsforbindelsene vil også medføre risiko for at vi ikke er sikret tilgang på import av kraft når vi virkelig trenger det.

I bakgrunnen for forslaget viser representantene til EØS-avtalens artikkel 112. EØS-avtalen artikkel 112 er en beskyttelsesklausul som gjelder generelt for alle deler av EØS-avtalen, men som det er en svært høy terskel for å benytte. Dersom beskyttelsestiltak iverksettes av en avtalepart, kan andre avtaleparter iverksette mottiltak. Jeg kan ikke se at den norske kraftforsyningen er nær en slik situasjon som artikkel 112 regulerer.

Statnett som systemansvarlig nettselskap har ansvar for å sette den kapasiteten på alle store overføringsforbindelser som er forsvarlig ut i fra driften i det norske strømmettet. For eksempel kan det i perioder være redusert kapasitet på utenlandsforbindelsene som følge av kapasitetsbegrensninger i det innenlandske nettet, men nivået på kraftprisen er ikke en faktor som spiller inn i vurderingen av hva som er driftsmessig forsvarlig for nettet.

Statnett og deres partner i Storbritannia, National Grid, startet prøvedrift på North Sea Link-kabelen mellom Norge og Storbritannia 1. oktober. Utbyggingen og driften, herunder prøvedrift, av kabelen til Storbritannia er basert på en avtale mellom Statnett og National Grid. I prøvedriftsperioden er det markedsbasert handel over forbindelsen, men med begrenset kapasitet på kabelen i oppstarten. Perioden med prøvedrift vil vare i 90 dager. Dette er en del av avtalen Statnett og National Grid har med kabelleverandøren ABB for å sikre at det fysiske anlegget virker slik det skal. Etter prøvedriftsperioden vil kapasiteten som fastsettes på North Sea Link-kabelen inngå i den helhetlige vurderingen Statnett gjør av hva som er driftsmessig forsvarlig for nettet.

Forslagsstillerne foreslår å avvise søknaden som ligger på vent i departementet, om å bygge utenlandskabelen NorthConnect. I mars i fjor opplyste Olje- og energidepartementet at behandlingen av søknaden fra NorthConnect om å etablere en ny strømkabel mellom Norge og Skottland ble stilt i bero som følge av at det ikke forelå tilstrekkelig grunnlag etter energiloven til å fatte vedtak i saken. Departementet la til grunn at et slikt grunnlag først vil

foreligge etter at det er høstet erfaringer fra virkningene av de to nye forbindelsene til Tyskland og Storbritannia på kraftsystemet under varierende forhold i det norske, nordiske og europeiske markedet. Forbindelsene til Tyskland og Storbritannia er satt i drift i år.

I Hurdalsplattformen slås det fast at det ikke skal bygges nye utenlandskabler i denne perioden og at Statnett skal eie og drifte alle norske utenlandskabler. Videre pekes det på at effekten av norsk krafteksport skal gjennomgås.

Jeg mener på denne bakgrunn det ikke bør være grunnlag for å slutte seg til forslagene.

Med hilsen

Marte Mjøs Persen

DET KONGELIGE
OLJE- OG ENERGIDEPARTEMENT

Statsråden

Stortinget - Energi- og miljøkomiteen

0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

21/1963-

10. desember 2021

Representantforslag 38 S (2021-2022) om å innføre begrensning på krafteksport for å ivareta norsk beredskap og forsyningssikkerhet

Jeg viser til brev fra Stortinget av 3. desember vedlagt representantforslag 38 S (2021-2022) fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Hans Andreas Limi, Marius Arion Nilsen og Frank Edvard Sve. Representantene fremmer følgende forslag:

- 1. Stortinget ber regjeringen umiddelbart vektlegge norsk nasjonal forsyningssikkerhet i system for utveksling av kraft mellom land og etablere et system hvor netto krafteksport stanses når magasinfyllingen er vesentlig lavere enn normalt.*
- 2. Stortinget ber regjeringen umiddelbart starte arbeidet med å gå gjennom samtlige av Statnetts kontrakter for kjøp og salg av kraft til utlandet, med formål om å begrense krafteksporten frem til april 2022, og innen 15. desember 2021 komme tilbake til Stortinget med en redegjørelse om prosessen.*
- 3. Stortinget ber regjeringen umiddelbart utrede mulighetene for å innføre en avgift på eksportkraft, der statlige merinntekter fra en slik avgift skal øremerkes reduksjon i elavgiften og mva. på strømforbruk, og innen 15. desember 2021 komme tilbake til Stortinget med en redegjørelse om prosessen.*

Til det første forslaget vil jeg først understreke at regjeringen følger nøye med på utviklingen i kraftforsyningen og at hensynet til nasjonal forsyningssikkerhet står sentralt i alle vurderingene. Med Norges fornybare og værbaserte kraftsystem har utenlandsforbindelsene vært viktige for forsyningssikkerheten i Norge. Når kraftprisene har vært høyere i Norge enn i nabolandene, for eksempel i år med lite nedbør, har vi kunnet importere kraft. Vi har

utvekslet kraft med nabolandene våre i mange tiår. Det har vært til nytte for både norske strømprodusenter og strømforbrukere.

Handel med elektrisk kraft er regulert i internasjonale avtaler som EØS-avtalen, frihandelsavtalen og kraftavtalen mellom Norge og Storbritannia, og Statnett har inngått egne avtaler med sine partnere på utenlandsforbindelsene. Avtalene innebærer blant annet forbud mot å innføre kvantitative restriksjoner på eksport av strøm som en vare. Det er oppstilt noen unntak, men disse er snevre.

Under den forrige regjeringen ble det tildelt konsesjoner til to nye utenlandsforbindelser til henholdsvis Tyskland og Storbritannia som nå knytter oss tettere til det europeiske kraftsystemet. I tiltredelseserklæringen til dagens regjering kom det fram at nye mellomlandsforbindelser til utlandet skal ikke godkjennes i denne stortingsperioden. Regjeringspartiene er også enige om at vi skal utrede hvordan norsk krafteksport påvirker norsk forsyningssikkerhet og norske strømpriser. I Hurdalsplattformen peker vi også på flere tiltak for å styrke kraftutbyggingen og bedre kraftnettet. Jeg mener at dette vil ivareta de behovene som ligger bak det første forslaget på en god måte.

Til det andre forslaget viser jeg til at Statnett har konsesjoner for kraftutveksling med utlandet som setter krav til hvordan kablene skal utnyttes. Jeg gjør for ordens skyld oppmerksom på at Statnett ikke er part i avtaler om kjøp og salg av kraft til utlandet. Det følger av konsesjonsvilkårene og krav i forordningen om grensekryssende krafthandel at Statnett skal tilrettelegge for at overføringskapasiteten på forbindelsene er tilgjengelig for handel i kraftmarkedet. Dette bidrar til at kraften flyter dit den til enhver tid trengs mest. Statnett setter til enhver tid den kapasiteten på utenlandsforbindelsene som er forsvarlig ut fra driften av nettet i Norge. For eksempel kan det i perioder være redusert kapasitet på utenlandsforbindelsene som følge av kapasitetsbegrensninger i det innenlandske nettet.

I konsesjonsvilkårene har Olje- og energidepartementet forbeholdt seg retten til å endre vilkårene i konsesjonen i konsesjonsperioden dersom allmenne hensyn gjør dette nødvendig. Dette vilkåret må praktiseres i tråd med Norges internasjonale forpliktelser og de nevnte begrensningene som følger av EØS-avtalen. Dersom Norge skulle begrense handelen på en måte som er i strid med våre forpliktelser, ville vi risikert at vi ikke er sikret tilgang på import av kraft når vi virkelig trenger det.

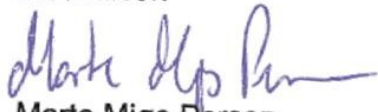
For å besvare det tredje forslaget har jeg kontaktet finansministeren, som har følgende svar:

En eksportavgift på kraft ville innebære en rekke prinsipielle, økonomiske, handelspolitiske, rettslige og administrative utfordringer. Generelt vil frihandel på tvers av landene legge best til rette for høyest mulig velferd. En norsk eksportavgift på kraft vil kunne bremse handel og utveksling av kraft mellom Norge og andre land. En eksportavgift på kraft vil også påvirke investeringsbeslutningene. Investeringer som er lønnsomme for samfunnet, kan bli ulønnsomme for private aktører som får inntekten redusert med avgiften. En norsk eksportavgift vil også stride med destinasjonsprinsippet for internasjonal forbruksbeskatning.

Det medfører dobbeltbeskatning av forbruk av elektrisk kraft i land som importerer norsk elektrisk kraft og har egne forbruksavgifter på elektrisitet, som bl.a. Danmark og Sverige.

Det følger av EØS-avtalen artikkel 10 at toll på import og eksport av varer, samt avgifter med tilsvarende virkning, er forbudt mellom avtalepartene. Forbudet gjelder både avgifter og tilsvarende økonomiske byrder som pålegges en vare fordi den krysser en grense. Eksportavgift på kraft er derfor uforenlig med EØS-avtalen.

Med hilsen

Marte Mjøs Persen

